

Наталія Коляда

доктор педагогічних наук, професор
завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІКИ ДИТЯЧОГО РУХУ

На сучасному етапі суспільного розвитку одним із важливих та дієвих інститутів соціалізації особистості виступають дитячі організації, об'єднання та інші дитячі формування – структури дитячого руху. В розбудові громадянського суспільства важливу роль відіграють громадські об'єднання України, серед яких 2,2 % становлять дитячі. Означене питання стало предметом обговорень під час громадських слухань «Дитячий громадський рух України: кращі практики», що відбулися 4 березня 2016 року в залі Президії НАПН України (м. Київ). Мета заходу, організованого науковцями Інституту проблем виховання НАПН України у співпраці з Громадською радою при Міністерстві молоді та спорту України та за його підтримки, – обговорення сучасного стану, проблем і перспектив розвитку дитячого руху в Україні, а також схвалення проекту Концепції підтримки та сприяння розвитку дитячого руху в Україні [1].

Тому на сучасному етапі розвитку педагогічної науки набуває актуальності дослідження такого соціально-педагогічного феномену, як дитячий рух – форма самоорганізації дитячої соціальної активності, процес соціально-педагогічної співпраці рівнозначних суб'єктів соціальної дії (діти та дорослі), спрямованої на соціалізацію, соціальне виховання, соціально-педагогічну підтримку дитини, захист її прав, розвиток інтересів, реалізацію задумів тощо. У широкому сенсі дитячий рух – це цілісне складне багаторівневе динамічне відносно самостійне соціально-педагогічне явище, що охоплює взаємозалежні структурні складники (організаційно-управлінський, змістовий, науково-методичний), які забезпечують

його організацію, функціонування, цілісність та залежать від характеру взаємодії об'єкта (напряму соціально-педагогічної діяльності), суб'єкта (діти) та співучасників соціально-педагогічного процесу (дорослі – організатори дитячого руху, представники громадськості та ін.) [3, 275].

З'ясування педагогічної складової означеного соціально-педагогічного феномену, що становить предмет дослідження педагогіки дитячого руху – самостійної галузі знання, що вивчає сутність, закономірності, специфічні риси процесу виховання та розвитку особистості в дитячих організаціях, об'єднаннях.

Об'єктом педагогіки дитячого руху виступає дитячий рух як специфічна форма виховання, предметом – процес виховання та розвитку особистості в дитячій організації [4]. Завдання педагогіки дитячого руху: встановлення типових рис дитячого руху як виховної форми; визначення місця дитячого руху в системі соціального виховання; встановлення виховних принципів побудови системи роботи дитячої організації; встановлення та аналіз закономірностей виховного процесу в умовах дитячої організації, принципів побудови в первинному структурному колективі, його впливу на особистість дитини; дослідження процесу розвитку особистості в умовах дитячого об'єднання різної спрямованості [4].

Дослідники виділяють такі етапи становлення та розвитку педагогіки дитячого руху: 10-ті – 20-ті роки ХХ ст. – зародження та становлення педагогіки дитячого руху; 20-ті – середина 30-тих років ХХ ст. – новий етап наукового педагогічного осмислення дитячого руху, пов'язаний з виявленням специфічних можливостей особливої галузі дитячого руху, що історично отримала назву „піонерський рух”; 30-ті – середина 50-тих років ХХ ст. – час „відступу” від багатопланового вивчення педагогічною наукою піонерського руху; середина 50-тих – 80-ті роки ХХ ст. – активізація педагогічних досліджень, „відродження” процесу систематичного, поглибленого пізнання феномену дитячого руху; кінець 80-х років ХХ ст. – початок ХХІ ст. – сучасний етап розвитку науки про дитячий рух [2, 203–207].

Педагогіка дитячого руху протягом свого існування вирішувала найважливіші проблеми Дитинства, відстоюючи його право на саморозвиток. В її розвитку простежувалися як часи піднесення, плідної роботи, так і регресу, уповільнення

темпів розвитку, своєрідного „застою”. На сьогодні педагогіка дитячого руху в узагальненому вигляді обґрунтувала виховний потенціал форм, напрямів, видів дитячого руху; визначила роль і місце дитячого співтовариства (громадського об’єднання) у становленні та розвитку особистості підлітка, його суб’єктності в освоєнні нової соціальної позиції учасника (члена) об’єднання; розробила основні принципи взаємодії дитячих громадських об’єднань з державними освітніми структурами; обґрунтувала методологію, теорію і практику формування педагога нового типу – керівника та організатора дитячого руху; запропонувала програми професійної та громадської підготовки педагога нового типу в системі середньої спеціальної та вищої освіти, підвищення кваліфікації та перепідготовки педагогічних кадрів [2, 207]. Саме педагогіка дитячого руху стала основою оформлення соціокінезики – міждисциплінарного наукового знання про Дитинство як суб’єкт суспільного розвитку цілеспрямованих процесів соціалізації та виховання.

Таким чином, педагогіка дитячого руху не є абсолютно новим явищем у вітчизняній та зарубіжній педагогіці. На різних історичних етапах розвитку суспільства дитячий рух як специфічний соціокультурний феномен накопичив унікальний досвід виховної діяльності дитячих громадських структур, який представлений у документах, програмах, історико-педагогічних дослідженнях, навчальних посібниках, методичній літературі і т.п. Основне завдання історико-педагогічного дослідження полягає в переосмисленні історичного виховного досвіду дитячого руху з позицій сучасної теорії виховання та обґрунтуванні педагогічної концепції діяльності сучасних дитячих громадських структур у системі соціального виховання підростаючого покоління в нових соціокультурних умовах.

Список використаних джерел:

1. Громадські слухання «Дитячий громадський рух України: кращі практики» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naps.gov.ua/ua/press/releases/905/>
2. Детское движение. Словарь-справочник. Издание 2-е, переработанное и дополненное. – М.: Ассоциация исследователей детского движения, 2005. – 543 с.
3. Коляда Н. М. Розвиток дитячого руху в Україні (початок ХХ ст. – середина

30-х років XX ст.) : монографія / Н. М. Коляда. – Умань : ПП Жовтий, 2012. – 407 с.

4. Руденко И.В. Введение в педагогику детского движения: учебное пособие / И.В. Руденко. – М.: Педагогическое общество России, 2004. – 128 с.

У статті висвітлено актуальні проблеми педагогіки дитячого руху – самостійної галузі знання, що вивчає сутність, закономірності, специфічні риси процесу виховання та розвитку особистості в дитячих організаціях, об'єднаннях.

Автором з'ясовано, що педагогіка дитячого руху не є абсолютно новим явищем у вітчизняній та зарубіжній педагогіці; на різних історичних етапах розвитку суспільства дитячий рух як специфічний соціокультурний феномен накопичив унікальний досвід виховної діяльності дитячих громадських структур, який представлений у документах, програмах, історико-педагогічних дослідженнях, навчальних посібниках, методичній літературі і т.п.

Встановлено, що педагогіка дитячого руху стала основою оформлення соціокінезики – міждисциплінарного наукового знання про Дитинство як суб'єкт суспільного розвитку цілеспрямованих процесів соціалізації та виховання.

Ключові слова: дитячий рух, дитяча організація, дитяче об'єднання, педагогіка дитячого руху, соціокінезика дитинства.

In the article the actual problems of child pedagogy movement – independent branch of knowledge that studies the nature, patterns, specific features of the process of education and personality development in children's organizations and associations. Children movement – a form of self-organization of children's social activities, the process of social and educational cooperation equivalent of social action.

The author found that children's education movement is not an entirely new phenomenon in domestic and foreign pedagogy; at different historical stages of social development of children's movement as a sociocultural phenomenon has gained unique experience of educational children's social structures, is presented in the documents, programs, historical and pedagogical research, textbooks, methodical literature.

Found that children's education movement became the basis for design sotsiokinytyky – multidisciplinary scientific knowledge about childhood as a subject of targeted social development processes of socialization and education.

Key words: children's movement, youth organization, children's association, children's education movement sotsiokinytyka childhood.